

Sandro Sekular

”EI SHOW VAAN KOE.”

Kansan Uutisten ja Uuden Suomen uutisointi Apollo–Sojuz-yhteislennosta vuosina 1972-1975.

TIIVISTELMÄ

Sandro Sekular: "Ei show vaan koe." Kansan Uutisten ja Uuden Suomen uutisointi Apollo–Sojuz-yhteislennosta vuosina 1972-1975.

Kandidaatin tutkielma
Tampereen yliopisto
Historian tutkinto-ohjelma
Kesäkuu 2020

Tutkin Neuvostoliiton ja Yhdysvaltain toteuttaman Apollo–Sojuz-yhteislennon uutisointia vuosien 1972-1975 välisenä aikana. Yhteislento oli osana kylmän sodan aikana esiintynyttä liennytyksen aikaa. Olen valinnut tutkimuskohteeksi suomalaisen lehdistön uutisointia lennon suunnittelusta, harjoittelusta ja toteutuksesta. Kansan Uutiset oli tutkimusajankohtana Suomen Kansandemokraattisenliiton ja Suomen Kommunistisen Puolueen yhteinen äänenkannattaja. Uusi Suomi oli taas tutkimusajankohtana Kansallisen Kokoomuksen pää-äänenkannattaja. Lehtien sisältöä vertailemalla tutkin kuinka kylmän sodan aikaisessa ympäristössä yhdellä tapahtumalla oli kaksi eri selostusta. Tutkimuskysymyksenä on miten yhteislennon suunnittelua, harjoittelua ja toteutumista uutisoitiin puoluesidonnaisissa lehdissä.

Tutkimus on laadultaan kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Tutkimusmenetelmänä aineiston käsittelyssä käytän aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Tutkimuksen teemat ja alakategoriat ovat määräytyneet aineistolähtöisesti. Aineistosta korostui kaksi teemaa: yhteistyö ja yhteislento. Näiden teemojen kautta vertailen molempien lehtien sisältöä ja tulkintoja liittyen yhteislentoon. Käsittelyluvuissa jaoin teemat alakategorioihin, jotka myös määräytyivät aineistolähtöisesti. Aineistonkeruuta varten keräsin yhteislentoon liittyvät artikkelit vuosien 1972-1975 välisenä aikana. Tutkimus on osa Suomen lehdistön historian tutkimusta ja kylmän sodan historian tutkimusta.

Molempien lehtien uutisoinnissa yhteislento esitettiin positiivisena tapahtumana ja esimerkkinä liennytyksen ajan saavutuksista. Eroavaisuuksia esiintyi kuitenkin lehtien linjojen mukaisesti. Vahva neuvostomielinen asenne esiintyi Kansan Uutisten aineistosta. Pääkirjoituksissa sekä ulkomailla olevien kirjeenvaihtajien kirjoituksissa yhteislentoa miellettiin esimerkkinä Neuvostoliiton rauhallisesta yhteiselosta ja halusta parantaa paitsi poliittista tilannetta, myös tieteellistä kehittymistä avaruuden valloituksen kannalta. Uuden Suomen sisällössä taas korostettiin Yhdysvaltain roolia yhteislennon toteuttamisessa ja lennon merkitystä pidettiin enemmän symbolisesti tärkeänä liennytyksen tapahtumana kuin konkreettisena esimerkkinä tulevaisuuden yhteistöistä avaruudessa.

Avainsanat: lehdistötutkimus, kylmä sota, yhteislento, Kansan Uutiset, Uusi Suomi, sisällönanalyysi

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	1
1.1 Yhteislennon historia.....	2
1.2 Kansan Uutiset ja Uusi Suomi.....	4
1.3 Tutkimusmenetelmä ja tutkimuskirjallisuus.....	7
2. Yhteistyö.....	9
2.1 Valtioiden välinen yhteistyö.....	9
2.2 Yhteistyö rauhan hyväksi.....	11
2.3. Tulevaisuuden yhteistyö.....	13
3. Yhteislento.....	15
3.1 Avaruusjärjestöjen toiminta.....	15
3.2 Astronautit ja kosmonautit.....	18
3.3 Yhteislennon toteutus.....	20
4. Päätelmät.....	23
Lähteet ja kirjallisuus.....	25

Johdanto

Vuosien 1972-1975 välisenä aikana suunniteltiin, harjoiteltiin ja toteutettiin Neuvostoliiton ja Yhdysvaltain välinen avaruusyhteistyöprojekti. Se oli ensimmäinen suurvaltojen välinen yhteistyö avaruustutkimuksessa. Yhteislennon ajoitus oli kylmän sodan jännitysten lieventymisen aikana. Tutkielmassa tutkin Uuden Suomen ja Kansan Uutisten uutisointia Apollo–Sojuz-yhteislennosta vuosien 1972-1975 välisenä aikana. Tutkielma käsittää Suomen lehdistön historiaa ja kylmän sodan historiaa. Tutkin kuinka kylmän sodan tapahtumia, joissa molemmat osapuolet tekivät yhteistyötä, uutisoitiin kahden eri puoluesidonnaisen lehden kautta.

Varsinaisena tutkimuskysymyksenä on miten vuosien 1972-1975 välisenä aikana yhteislentoa uutisoitiin ja näkyikö puoluesidonnaisten lehtien uutisoinnissa eri tulkintoja yhteislennosta? Aineistoa varten olen kerännyt yhteislentoon liittyviä uutisartikkeleita molemmilta lehdiltä vuosien 1972-1975 väliseltä ajalta. Kyseinen aineisto on valittu lehtien puoluesidonnaisuuden perusteella. Lehtien uutisoinnin kautta pyrin tutkimaan, esitettiinkö tapahtuman uutisoinnissa, jossa kylmän sodan vastakkain asetetut järjestelmät työskentelivät konkreettisesti yhdessä, eri tulkintoja. Nähtiinkö yhteislento tapahtuneen Neuvostoliiton tai Yhdysvaltain pyrkimysten takia? Mikä syy annetaan yhteislennon järjestämiseksi molemmissa lehdissä ja mitä eroavaisuuksia näissä näkemyksissä on? Toisin sanoen, mitkä eri näkökulmat yhdestä historiallisesta tapahtumasta esitettiin tapahtuma aikana?

Suomella ei ollut aktiivista roolia itse yhteislennossa mutta uutisoinnissa tapahtumaa seurattiin aktiivisesti. Valitsin suomalaisen lehdistön tutkimuskohteeksi, koska halusin selvittää suomalaisen lehdistön eri tulkintatavat yhdestä tapahtumasta kylmän sodan aikana. Aatteellisesti vastakkaiset lehdet tuovat myös kaksi eri näkökulmaa tapahtumien kulkuun. Tutkielmani on osa suomen lehdistön historian tutkimusta. Yhteislento oli huomattava teknillinen, tieteellinen ja poliittinen yhteistyö kylmän sodan aikakaudella ja lehtiartikkeleita tutkimalla saadaan paitsi oleelliset tiedot yhteislennon suunnittelusta ja toteuttamisesta, myös eri tulkintoja tapahtumien kulkuun. Jännitteiden lieventymisen aikakaudella sanomalehdistö seurasi tarkasti Neuvostoliiton ja

Yhdysvaltain suhteiden parantumista ja esittivät omia tulkintojaan tapahtumien kuluista. Näitä tulkintoja avaamalla haen vastauksia tutkimuskysymyksiini.

Suomalainen lehdistö 1970-luvun aikana oli jakautunut poliittisesti sitoutumattomiin ja poliittisiin puolueisiin sitoutuneisiin eli puoluelehtiin.¹ Puoluelehdet seuraavat puolueiden linjaa ja toimivat niiden äänenkannattajoina, edistäen niiden aatteita.² Kansan Uutiset oli Suomen Kansandemokraattisenliiton ja Suomen Kommunistisen Puolueen yhteinen äänenkannattaja, kun taas Uusi Suomi oli Kansallisen Kokoomuksen puoluelehti. Tutkimuksen kannalta valitut lehdistöt edustavat siis poliittisen vasemmiston ja oikeiston näkemyksiä tapahtumista.

Tutkimus on laadultaan laadullinen tutkimus. Työ on rakentunut seuraavien teemojen pohjalle: yhteistyö, yhteislento ja tulkinnat näistä kahdesta. Yhteistyö ja yhteislento ovat aineistonanalyysissä käytetyt teemat. Yhteistyöllä tarkoitetaan aineistoista kerääntyneet artikkelit, jotka käsittelevät Neuvostoliiton ja Yhdysvaltain lähentyviä suhteita ja artikkeleiden kuvailuja maiden välisistä yhteistöistä. Yhteislennolla tarkoitetaan itse Apollo–Sojuz-yhteislennon harjoitteluun ja toteuttamiseen liittyvää uutisointia. Tulkinnan merkitys tutkimuksessa on lehdistöjen artikkeleiden kirjoitukset tapahtumista, miten tietty aspekti yhteislennosta on esitetty, mitä jätetty kertomatta ja mitä on kerrottu, mitä lehtienlinjoja seurataan kirjoituksissa ja kuinka tämä vaikuttaa tapahtuman kertomukseen.

Tavoitteena ei ole tutkia lehtien poliittisten puolueiden eli SKDL/SKP:n ja Kokoomuksen näkemyksiä yhteislennosta vaan lehtien linjojen näkemyksiä uutisoinnissa. Lehtienlinjaukset oletan esittävän yhteislennon tapahtumat Kansan Uutisten osalta keskittyen Neuvostoliiton rooliin rauhanrakentajana liennytyksen aikana sekä käyttävän pääsääntöisesti neuvostoliittolaisten uutistoimistojen lähteitä. Uusi Suomi toisi Yhdysvaltain roolin enemmän esille sekä esittävän yhteislennon aikana tapahtuneita hidasteita kuten epäonnistuneita kokeita tai uutisoivan epäluuloa Neuvostoliiton kyvyistä yhteislennon toteuttamisesta.

1.1 Yhteislennon historia

---

¹ Salminen 1981, 9.

² Lehto 2006, 10.

Jännitteiden lieventyminen Neuvostoliiton ja Yhdysvaltain välillä 1970-luvun ensimmäisellä puoliskolla, niin sanottu detente, johti usean merkittäviin saavutuksiin osapuolien välillä. Saavutukset kuten SALT, ydinsulkusopimus ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssi (Etyk) ovat näistä tunnetuimpia. Liennytyksen aikana Neuvostoliiton ja Yhdysvaltain väliset johtajat tapasivat keskenään useita kertoja ja sopimus avaruusyhteistyöstä sovittiin Nixonin vuoden 1972 Moskova matkalla.³ Liennytys johti maiden suhteiden parantumiseen, keskinäisten dialogien kasvamiseen sekä sopimukseen kaupan-, tekniikan, - ja tieteenaloilla.⁴ Liennytys päättyi hiljalleen 1970-luvun jälkipuoliskolla, suhteiden jähmettyneen kokonaan Neuvostoliiton Afganistanin miehityksen seurauksena vuonna 1979.

Neuvostoliiton ja Yhdysvaltain välinen kuukilpailu 1960-luvulla oli osa kylmän sodan välistä ideologista kamppailua. Maiden avaruusohjelmat kehittyivät erikseen ja lopputulos tästä eriytymisestä oli Yhdysvaltain voitto kuukisassa Apollo-ohjelman avulla ja Neuvostoliiton avaruusohjelman keskittyminen miehitettyjen Saljut-avaruusasemien rakentamiseen. Yhteislennon mahdollisuudesta oli puhetta jo vuonna 1970 neuvostoliittolaisten ja amerikkalaisten tiedemiesten välisten tapaamisten aikana.⁵ Kuitenkin varsinainen sopimus tarvitsi jännitteiden vahvempaa lievennytyä ja tähän saavuttiin vuonna 1972 presidentti Richard Nixonin Moskovan matkalla. Nixonin Moskovan matkan aikana päästiin yhteissopimukseen yhteislennosta ja sovittiin sen sisältävän Apollon ja Sojuz alusten telakoituminen avaruudessa.⁶

Yhteislennon toteutukseen oli molemmille osapuolille hyötyä. Yhdysvaltain avaruusohjelmalla ei ollut suunnitelmia miehitetyille lennoille Apollo-ohjelman jälkeen, mikä olisi paitsi johtanut NASA:n budjetin vähenemiseen, myös teknologian kehittymisen hidastumiseen. Neuvostoliitto oli toipumassa avaruuskilpajuoksun häviöstä ja traagisesta Soyuz-11 lennosta (1971) jossa kolme kosmonauttia kuoli.⁷ Yhteislento olisi mahdollisuus paitsi tiedemiesten yhteistyöhön, myös

---

³ Von Bencke 1997, 79

⁴ Hanhimäki 2012, 52

⁵ Von Bencke 1997, 60-70

⁶ Von Bencke 1997, 80

⁷ Von Bencke 1997, 83

poliittisten jännitteiden lieventämiseen detenten ilmapiirissä. Suurvaltojen johtajat näkivät yhteislennon tuovan poliittista hyötyä avaruudenalalla sekä muilla tieteidenaloilla.⁸

Yhteislennon päämääränä oli edistää tieteellistä ja teknillistä yhteistyötä Neuvostoliiton ja Yhdysvaltain välillä sekä parantaa pelastusmahdollisuuksia avaruudessa rakentamalla yhteisen telakoitumisjärjestelmän maiden kahteen eri miehitettyyn alukseen Sojuziin ja Apolloon.⁹ Seuraavan kolmen vuoden aikana amerikkalaiset astronautit ja neuvostoliittolaiset kosmonautit harjoittelisivat yhteisharjoituksissa ja aluksiin vaadittavat muutokset telakoitumisen mahdollistamiseksi suunniteltaisiin suurvaltojen tiedemiesten ja insinöörien kesken. Yhteisharjoitusten keskinäisenä tehtävänä oli tutustua maiden eri alusten teknisiin komponentteihin, oppia maiden eri kielet sujuvaa viestintää varten sekä tutustuttaa yhteislennon lentäjät toisiinsa.

Yhteislento toteutettiin 15.7.1975-21.7.1975. Apollon lentoryhmässä olivat Thomas Stafford, Vance Brand ja Donald Slayton. Sojuzin kosmonautteina toimivat Alexei Leonov ja Valeri Kubasov. Suurena mediatapahtumana, ensimmäistä kertaa Neuvostoliiton avaruusohjelman aikana Sojuz-aluksen lähtö ja laskeutuminen esitettiin suorana televisiossa neuvostokansalle. Onnistuneen telakoitumisen jälkeen astronautit ja kosmonautit tekivät yhdessä tieteellisiä kokeita, pitivät lehdistötilaisuuden, allekirjoittivat sopimuksen avaruustutkimuksen rauhallisesta yhteistyöstä ja nauttivat juhlaillallisen.¹⁰ Yhteislennon päätyttyä molempien maiden avaruusohjelmien johtajat totesivat julkisesti yhteislennon olleen vasta ensimmäinen askel avaruusyhteistyössä. Kuitenkin poliittisten suhteiden kylmentyessä 1970-luvun loppua kohden seuraavat yhteistyötoimintamahdollisuudet avaruustutkimuksessa olisivat mahdollista vasta kylmän sodan päätyttyä.¹¹

1.2 Kansan Uutiset ja Uusi Suomi

---

⁸ Von Bencke 1997, 85.

⁹ Ellis 2018, 76.

¹⁰ Ezell & Ezell 1978, 333-339.

¹¹ Von Bencke 1997, 89.

Kansan Uutiset perustettiin tammikuussa 1957. Se oli SKDL toimittaman Vapaa Sanan ja SKP:n Työkansan Sanomien seuraaja. Kansan Uutisista tuli SKDL:n ja SKP:n pää-äänenkannattaja ja siitä tuli nopeasti levikiltään Suomen suurin työväenlehti. Yhtenäisyyttä vasemmistossa ei kuitenkaan esiintynyt. Kommunistivähemmistö SKP:n sisällä, joiden edustajia tunnettiin taistolaisina, eivät pitäneet yhtenäistä lehteä todellisena kommunistisena äänenä ja perustivat Tiedonantajan syksyllä 68.¹² Yhteislennon aikaan Kansan Uutiset ilmestyi seitsemän kertaa viikossa.

Uutisointi Neuvostoliitosta perustui yleensä myönteiseen perusasenteeseen. Uutisoinnin taustalla oli ideologisia, reaalisen sosialismin kansainvälistä voittokulkua korostavia sekä marxismi-leninisin perusoppeihin ja historianselitykseen nojautuvia argumentteja.¹³ Neuvostoliiton tapahtumista kerrottiin pääsääntöisesti neuvostoliittolaisten lähteiden perusteella ja Kansan Uutisilla oli myös ulkomaankirjeenvaihtajia Neuvostoliitossa.¹⁴ Lehti kirjoitti laajasti Neuvostoliiton sisä- ja ulkopoliitikasta, Suomen ja Neuvostoliiton välisistä kaupoista, Suomen ulkopoliitikasta suhteessa Neuvostoliittoon sekä neuvostovastaisista ilmiöistä.¹⁵

Kansan Uutisten suhde Neuvostoliittoon näkyi esimerkiksi siinä, että Leningradissa Kansan Uutisia pystyi lukemaan kirjastossa sekä ostamaan irtonumeroita, kun taas muihin länsimaalaisiin lehtiin tarvittiin suosituskirje työpaikoilta.¹⁶ Kansan Uutiset laskettiin Neuvostoliitossa ”omien joukkoon” 1960-luvulla, tosin taistolaisten Tiedonantaja vei tämän paikan Tšekkoslovakian miehityksen aikaisen uutisoinnin jälkeen.¹⁷ Osa pääkirjoituksista käsittelivät myös maan teknistä kehitystä ja avaruusohjelmaa esimerkiksi ennustaen vuonna 1968 Neuvostoliiton saavuttavan ensimmäisen onnistuneen miehitetyn kuulennon.¹⁸

Uusi Suomi oli Kokoomuksen pää-äänenkannattaja vuodesta 1919 vuoteen 1976 jolloin se julistautui sitoutumattomaksi lehdeksi.¹⁹ Uuden Suomen edeltäjä oli Uusi Suometar ja sitä edeltävä Suometar, joka ilmestyi ensimmäisen kerran vuonna 1847. Kokoomuksen pää-äänenkannattajana

---

¹² Ruusunen 2008, 69.

¹³ Ruusunen 2008, 270.

¹⁴ Ruusunen 2008, 140.

¹⁵ Ruusunen 2008, 243.

¹⁶ Ruusunen 2008, 110.

¹⁷ Lounasmeri 2011, 84.

¹⁸ Ruusunen 2008, 245.

¹⁹ Salminen 1981, 175.

Uuden Suomen lehdistölinjaukseen kuului konservatiivisten aatteiden puolustaminen.²⁰ Lehti edusti kansallisena instituutiona konservatiivisuutta.²¹ Uusi Suomi julkaistiin Kansan Uutisten tavoin 7 kertaa viikossa tutkimusajankohtaisena aikana.

Presidentti Urho Kekkonen piti Uutta Suomea vihamielisimmin Neuvostoliittoon suhtautuvana lehtenä Suomessa 1960-luvulla.²² Valtiovallan ja oikeistolehtien välille oli syntynyt jännitteitä ja Uusi Suomi joutui Kekkosen kritiikin alle useita kertoja.²³ Kokoomuksen yrittäessä parantaa välejänsä Kekkosen kanssa 1960-luvulla, pää-äänenkannattajaa pidettiin ongelmallisena ”neulanpistelijänä” ja puolueen ja lehden suhteet heikentyivät.²⁴ 1970-luvulla tultaessa Kokoomuksen nuori siipi kritisoi Uuden Suomen ulkopoliittisiin ja talouskysymyksiin liittyneet oikeistopainotteiset pakinat ja kommentit.²⁵

Lehden kannattajia ja toimitusta huolestutti Uuden Suomen kohtalo poliittisten ja taloudellisten vaikeuksien lisääntyessä 1970-luvulla. Sitoutumattomien lehtien nousu oli kasvava trendi suomalaisessa lehdistössä 1970-luvun aikana. Uuden Suomen virallinen asema Kokoomuksen pää-äänenkannattajana loppui vuonna 1976. Pää-äänenkannattajan sijasta lehdestä tuli puolueista riippumaton porvarillinen sanomalehti.²⁶ Uusi Suomi virallisesti lopetettiin vuonna 1991.

Molemmat lehdet julkaisivat myös laajasti kansainvälisiä uutisia ulkomailta. Kansan Uutiset käyttivät ulkomaan uutisointiin useimmiten neuvostoliittolaisten uutistoimistojen APN:n ja TASS:n aineistoa.²⁷ Uusi Suomi julkaisi myös TASS:n aineistoa mutta hyödynsi enemmän länsimäisiä uutistoimistoja kuten brittiläistä Reuters ja ranskalaista AFP. Uusi Suomi julkaisi myös säännöllisesti neuvostoliittolaisen APN:n Spartak Boglevin ”neuvostonäkemyksiä Uudelle Suomelle” mielipidekirjoitelmia. TASS, APN, Reuters ja AFP esiintyvät tutkimuksen valituissa alkuperäisinä julkaisijoina artikkeleissa.

---

²⁰ Salminen 1981, 173.

²¹ Salminen 1981, 172.

²² Salminen 1981, 175.

²³ Koivisto, 11

²⁴ Salminen, 173

²⁵ Salminen, 175

²⁶ Salminen, 178

²⁷ Aгенство Печати Новости: неувостолииттолайнен уутистоимисто ja Телеграфноје Агенство Советского Сојуза: неувостолииттон уутистоимисто

Huomioitavaa on myös, että Kansan Uutisilla sekä Uudella Suomella oli ulkomaankirjeenvaihtajia Moskovassa. Kirjeenvaihtajat saivat tietonsa neuvostoliittolaisilta uutistoimistoilta ja joutuivat harjoittamaan tietyn määrän itsesensuuria. Molempien lehdistöjen edustajat kuitenkin tietyissä määrissä myös uskalsivat kirjoittaa aiheista, kuten esimerkiksi toisinajattelijoista.²⁸

Neuvostoliittolaiset uutistoimistot APN ja TASS esiintyvät aineistossa merkittävästi. TASS perustettiin vuonna 1925 ja se oli Neuvostoliiton valtiollinen uutistoimisto. TASS oli keskusjohdettu ja välitti Neuvostoliiton näkemykset maailman tapahtumista ja päivän uutisista. APN perustettiin vuonna 1961 virallisesti kansalaisjärjestön pohjalle, jotta sen imago olisi markkinaystävällisempi kansainvälisten uutisten tarjontaan kuin TASS. APN:n päämääränä oli tuottaa uutisia ulkomaille ja muokata länsimaiden mielipide Neuvostoliitolle myötämieliseksi.²⁹ TASS:n ja APN:n toimitukset olivat myös lehdistölle ilmaisia käytettäväksi ja niitä käytettiin usein jotta ulkomaan uutiset-osio saataisiin täytettyä.³⁰

1.3 Tutkimusmenetelmä ja tutkimuskirjallisuus

Aineistoa kerääntyi Kansan Uutisten kannalta 50 artikkelia ja Uuden Suomen puolelta 45 artikkelia. Näistä suurin osa käsitteli yhteislennon teknistä uutisointia, joten aineiston analysointia varten olen valinnut vain aineistot, joista voidaan nähdä lehdistöjen linjojen esiintyvän. Tutkimuksen analysointivaiheessa karsin aineistoa ja lopulliseksi numeroksi tuli 20 artikkelia Kansan Uutisten puolelta ja 21 artikkelia Uuden Suomen puolelta. Aineiston sain käyttööni Tampereen yliopiston sanomalehtiarkistoista. Uuden Suomen aineisto oli mikrofilmattuna, Kansan Uutiset olivat taas alkuperäisinä lehtinä käytössäni. Kirjoitelmat sisälsivät ulkomaan uutisia, pääkirjoituksia sekä kirjeenvaihtajien kirjoituksia. Muutama valituista artikkeleista ei sisältänyt varsinaista viittausta yhteislentoon mutta ne käsittelivät jännitysten lieventymisen ilmapiiriä ja lehdistölinjoja, joten sisällytän ne tutkielmaan hyödyntääkseni aineiston analysointia ja selvittämään tutkimuskysymysten vastauksia.

---

²⁸ Uskali 2000, 272.

²⁹ Ruusunen 2008, 138.

³⁰ Ruusunen 2008, 267.

Tutkimus on laadultaan kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Tutkimusmenetelmänä aineiston analysointiin käytän sisällönanalyysia. Sisällönanalyysin tarkoituksena on tuoda esille sanallinen ja selkeä tulkinta tekstin merkityksistä.³¹ Historiallisessa analyysissa ja sisällönanalyysissä toteuttavissa tutkimuksissa on kyse maailmansuhteista, jossa ihminen tarkastelee todellisuutta ikään kuin ulkopuolelta.³² Laadullista sisällönanalyysia voidaan tehdä kolmella eri tavalla: aineistolähtöisesti, teoriasidonnaisesti tai teoriaohjaavasti.³³ Tämän tutkimuksen sisällönanalyysi on tehty aineistolähtöisesti, jolloin tutkimuksen takana ei ole yhtä suurta teoriaa vaan tutkimus etenee aineistolähtöisesti. Vertailen lehtien sisältöä keskenään teemojen kautta.

Analyysiyksiöt valitaan aineistosta tutkimuksen tarkoituksen ja tehtävänasettelun mukaisesti.³⁴ Aineiston olen jakanut kahteen teemaan, joiden kautta tarkastellen tutkimusta. Teemoina ovat *yhteistyö* ja *yhteislento*. Teemat ja niiden alakategoriat ovat määräytyneet aineistolähtöisesti. Tutkimus etenee käsittelyluvuissa siten että aloitan luvun teeman ja alakategorioiden esittelyllä. Alakategoriat käsittelen aloittaen Kansan Uutisten sisällönanalyysillä ja sen jälkeen Uuden Suomen sisällönanalyysillä.

Tutkimuskirjallisuutena käytän aineiston käsittelemisessä Kansan Uutisten puolella Aimo Ruususen vuoden 2008 Jyväskylän yliopistolla suoritetun väitöskirjan *Todeksi uskottua: Kansandemokraattinen Neuvostoliitto-journalismi rajapinnan tulkkina vuosina 1964-1973*. Ruususen väitöskirjassa käsitellään Neuvostoliiton ja Suomen kansandemokraattisenliiton vaikutusvallan esiintymistä artikkelien kirjoituksissa. Ruususen tutkimuksesta saadaan selville mitä huomioitavaa kansandemokraattisten toimittajien piti ottaa huomioon Neuvostoliittoon liittyvässä uutisoinnissa.

Aiempaa tutkimusta Kansan Uutisten ja Uuden Suomen uutisoinnista esiintyy myös. Turo Uskalin vuoden 2001 Jyväskylän yliopistolla suoritettu lisensiaatintyö *Moskovan tarkkailijat: Kansan Uutisten ja Uuden Suomen Moskovan-kirjeenvaihtajuudet 1957-1975* käsittelee useiden aineistossa ilmestyneiden kirjeenvaihtajien kokemuksia Neuvostoliitossa työskennellessä. Pentti Koiviston

---

³¹ Tuomi & Sarajärvi 2018, 103

³² Tuomi & Sarajärvi 2018, 118.

³³ Tuomi & Sarajärvi 2018, 108.

³⁴ Tuomi & Sarajärvi 2018, 108.

vuonna 2000 Tampereen yliopistolla suoritettu historian kandidaatintutkielmaa *Kylmää sotaa avaruudessa: Uuden Suomen ja Kansan Uutisten reagointi avaruuskilpajuoksuun 1957-1961* käsittelee avaruuskilpajuoksun alkua samoista näkökulmista kuin tämä tutkimus. Korhosen tutkimus etenee hyvin samanlaisesti tutkien Kansan Uutisten ja Uuden Suomen uutisoinnissa näkyviä eroavaisuuksia ja linjojen esiintymisiä.³⁵

2. Yhteistyö

Ensimmäisessä käsittelyluvussa tarkastelen lehtien uutisointia *yhteistyö* teemasta. Yhteistyöllä tarkoitan kuvailtuja yhteistyön tekijöitä, ketä varten yhteistyö on tehty ja mihin yhteistyö voi johtaa. Olen jakanut käsittelyluvun kolmeen alakategoriaan yhteistyön teemasta: *valtioiden välinen yhteistyö*, *yhteistyö rauhan hyväksi* ja *tulevaisuuden yhteistyö*. Valtioiden välisellä yhteistyöllä tarkoitan uutisoinnit Neuvostoliiton ja Yhdysvaltain yhteistyötä. Yhteistyö rauhan hyväksi koostuu uutisoinneista, joissa yhteislentoa on käsitelty rauhan näkökulmasta. Tulevaisuuden yhteistyö taas koostuu uutisoinnissa tehdyissä spekuloinneista mahdollisista yhteistöistä yhteislennon jälkeen.

2.1. Valtioiden välinen yhteistyö

Kansan Uutisten uutisoinnissa yhteislennon aikana panostetaan Neuvostoliiton tasavertaiseen asemaan Yhdysvaltain kanssa sekä konkreettiseen haluun edistämään valtioiden välisiä yhteistöitä leniniläismarxilaisten aatteiden mukaisesti. Marxilaisten aatteiden leviäminen sekä rauhanomaisen yhteiselon periaatteet olivat paitsi Neuvostoliiton päämääriä tutkimusajankohtana myös uutisoinnissa esiintyviä teemoja.³⁶ TASS:in ja Reutersin artikkeleiden käytössä painostettiin suunnittelun Neuvostoliiton maksavan lennosta tasavertaisen rahallisen määrän Yhdysvaltain kanssa³⁷ ja korostavan esimerkkejä Neuvostoliiton aiemmista sopimuksista avaruusyhteistyöstä eri

---

³⁵ Koivisto 2000, 2.

³⁶ Ruusunen 2008, 22

³⁷ KU 17.6.1972 "Neuvostoliiton ja Yhdysvaltain avaruuslento." Alkuperäinen julkaisija Reuter. Artikkelissa kerrotaan yhteislennon kustannukseksi tulevan molemmille maille 250 miljoonaa dollaria (n. 1 miljardia markkaa).

valtioiden kanssa.³⁸ Yhdysvaltain ja Neuvostoliiton välisten poliittisten, taloudellisten ja tieteellisten suhteiden välit uutisoidaan yleisesti parantuneen yhteislennon harjoittelun ja toteutuksen aikana.

Päätoimittajan kirjoitelmassa yhteislennon aikana Erkki Kauppila tunnustaa yhteislennon tapahtuneen Neuvostoliiton ja Yhdysvaltain suhteiden parantumisen seurauksena mutta korostaa Neuvostoliiton ja sosialistisen järjestelmän tärkeyttä:³⁹

” Yhteislento avaruudessa on voitto niille voimille, jotka ovat tehneet väsymättä työtä rauhanomaisen kehityksen ja yhteistyön vuoksi. Näitä voimia on kaikissa maissa ja kansalaispiirien keskuudessa. Johdonmukaisimmin tätä työtä tehdään kuitenkin sosialistisissa maissa, ennen muita Neuvostoliitossa.”

Kirjoituksesta tulee selville kuinka sosialistiset maat, etenkin Neuvostoliitto ovat pyrkimässä rauhanomaiseen kehitykseen ja yhteistyöhön. Kauppila toteaa tämän rauhan voiman ja yhteistyön halun esiintyvän muissa maissakin mutta sosialististen maiden tekevän sitä johdonmukaisimmin. Tämä antaa epäilystä ei-socialististen maiden kykyihin toteuttaa tätä voimaa. Uutisoinnissa rakentuu kuva sosialististen maiden edustavan rauhanomaisen yhteistyön edistämistä johdonmukaisemmin kuin muut osapuolet.

Uuden Suomen uutisoinnissa yhteistyö nähdään yleisesti parantavan maiden välisiä suhteita, jopa ennustaen parantuneen ilmapiirin lopettavan kylmän sodan. Eroavaisuuksia Kansan Uutisten uutisointiin ovat taas mitkä tekijät nähdään johtaneen suhteiden paranemiseen. Vuoden 1972 Moskova sopimus kuvaillaan Nixonin tekemänä sopimuksena ja käsitellään Neuvostoliiton halun Yhdysvaltain ja Kiinan lähentymisen estämisessä pääsyynä lieventyneiden olojen parantumiselle. Neuvostoliittoa luonnehditaan muuttaneen asennettaan interventionaalisesta rauhanomaiseen ja yhteistyöhaluiseen. Neuvostoliiton kasvavat taloudelliset vaikeudet esitetään myös syinä yhteistyölle, painottaen avaruustutkimukseen vaadittavia talouskuluja.⁴⁰

Pääkirjoituksessa yhteislennon aikana päätoimittaja Pekka Poukka korostaa yhteislennon olevan tärkeämpi poliittinen saavutus kuin tieteellinen saavutus. Poukka korostaa lennon jäävän

---

³⁸KU 3.10.1972 ”Tehtävät avaruudessa vaativat yhteistyötä” alkuperäinen julkaisija TASS. Artikkelin haastattelussa kosmonautti Vladimir Shatalov korostaa yhteistyön tärkeyttä ja tuo esille Neuvostoliiton aikaisemman avaruusyhteistyösopimuksen Ranskan kanssa.

³⁹ KU 16.7.1975 ”Yhteistyötä avaruudessakin.”

⁴⁰ US 25.5.1973 ”Kylmä sota historian romukauppaan.”

mahdollisesti vain yksittäiseksi tapahtumaksi avaruusyhteistyössä mutta sen olevan liike oikeaan suuntaan: ⁴¹

”Koetta voi tietysti sanoa turhaksi ja kalliiksi, mutta halukkaan on tosin helpompi arvostella monia muita supervaltojen tapoja käyttää rahaa. Kädenlyönti avaruudessa saattaa jäädä myös eleeksi, sillä eihän se takaa yhteistyön jatkuvan tällä ihmiskunnan uudella raja-alueella. Olipa askel miten lyhyt tahansa, se on kuitenkin askel oikeaan suuntaan”.

Poukka tuo esille lennon taloudellisen ja hyödyllisen aspektin. Samassa kirjoituksessa Poukka myös kyseenalaistaa yhteislennosta saatavan tieteellisen hyödyn, kutsuen lentoa enemmän detenten symboliseksi ilmentymäksi kuin tärkeäksi tekniseksi kokeeksi. Poukka esittää myös epäluottamusta tulevaan yhteistyöhön, kutsuen lentoa eleeksi. Poliittisen ilmapiirin parantuminen yhteislennon aikana on kuitenkin Poukan mukaan askel oikeaan suuntaan esittäen toivoa lieventyneiden jännitteiden jatkumoon.

2.2 Yhteistyö rauhan hyväksi

Kansan Uutisissa rauhan merkitys korostuu Neuvostoliiton osalta. Vuonna 1971 Neuvostoliiton kommunistisen puolueen 24. edustajakokouksessa muotoiltiin kuusikohtainen rauhanohjelma. Rauhanohjelma nähtiin esiintyvän yhteislennon suunnittelun vaiheessa mahdollistavan kahden ideologisesti vastakkaisen järjestelmän työskentelevän yhdessä ja valtapolitiikan kadonneen.⁴² Kylmä sota luonnehdittiin päättyneen rauhanohjelman ansiosta ja Yhdysvaltain joutuneen sopeutumaan realistisesti maailman uuteen valtatasapainoon.⁴³ Uutisoinnissa esiintyi marxilais-leninistimäisten periaatteiden rauhanomaisen edistämisen ja rauhanomaisen rinnakkainelön vaatimista.⁴⁴

Kyseessä oli paitsi Neuvostoliiton ja Yhdysvaltain keskinäisestä kokeesta myös sanomasta maailmalle. Yhteislennon aikana kosmonautit ja astronautit vaihtoivat keskenään YK:n lipun,

---

⁴¹ US 18.7.1975 ”Kädenlyönti avaruudessa.

⁴² KU 3.6.1972 ”Neuvostoliiton johtoelimissä hyväksyttiin Moskovan tapaamisen sopimukset.”

⁴³ KU 18.12.1973 ”SKDL:n liittoneuvosto: Sosialistisilla mailla ratkaiseva osuus myönteiseen kansainväliseen kehitykseen.”

⁴⁴ Ruusunen 2008, 270.

symbolina lennon olevan esimerkki koko maailmanrauhalle. Kansainvälinen poliittinen ilmapiiri uutisoitiin yhteislennon aikana muuttuneen: ⁴⁵

”Afrikan, Euroopan, Aasian ja latinalaisen Amerikan maiden ihmisiä kiinnostaa ennen kaikkea tapahtuman poliittinen tai yleisinhimillinen puoli. Lento on symboli ennen kaikkea uudesta poliittisesta ilmapiiristä, joka on muotoutumassa tämän päivän maailmassa: se kertoo siitä, että jännitysten lievenemisen ja valtioiden rauhanomaisen rinnakkain olon ajatukset saavat näkyvän muodon maan ihmisten elämässä.”

Lennon merkitystä korostetaan olevan koko maailman hyväksi ja symboliksi jännitysten lievenemisestä sekä rauhallisesta rinnakkain olost. Sitaatti on neuvostoliittolaisen uutistoimiston APN:n artikkeli, josta näkyy Neuvostoliiton halu korostaa kansainvälisyyttä ja rauhanohjelmansa näyttävää toteutumista. Yhteislentoa kuvataan tapahtumaksi, joka on paitsi mielenkiintoinen koko maailmalle, myös esittävä esimerkki uudesta aikakaudesta. APN:n toiminnan taustalla oli halu muokata länsimainen mielipide Neuvostoliitolle myötämieliseksi. ⁴⁶

Uuden Suomen uutisoinnissa esiintyy NKP:n rauhanohjelmaan viittauksia, varsinkin Spartak Boglevin ”neuvostokansan näkemyksiä Uudelle Suomelle” artikkeleissa sekä Moskovan kirjeenvaihtajien kirjoituksissa. Uuden Suomen lehdissä julkaistiin Neuvostoliiton uutistoimitusten uutisia vuodesta 1965 lähtien. ⁴⁷ Yhteislentoa kuvaillaan pääsääntöisesti edistävän kansainvälisiä suhteita ja rauhallista rinnakkaiselo. Presidentti Nixonin, varapresidentti Fordin ja ulkoministeri Henry Kissingerin kommentteja rauhallisesta rinnakkain olost esitetään harjoittelun aikana. Päätoimittajan kirjoituksissa ilmenee kannatus Nixonille, esimerkiksi lieventyneisyyden ilmapiiriä ja maailman rauhaa kuvataan Watergate-skandaalin aikana olevan vaarassa, jos Nixon poistetaan vallasta. ⁴⁸ Mielenkiintoista on, että Uuden Suomen uutisoinnissa YK:n lippu ei esiinny yhtä usein kuin Kansan Uutisissa, yhteislentoon keskitytään enemmän kahden valtion välisten suhteiden paranemisen ilmentymäksi kuin koko ihmiskuntaa edistäväksi tapahtumaksi kuten Kansan Uutisissa ilmenee.

---

⁴⁵ KU 15.7.1975 ”Uusi poliittinen ilmapiiri.” APN Georgi Isatshenko

⁴⁶ Ruusunen 2008, 138.

⁴⁷ Turouska 2000, 28.

⁴⁸ US 15.3.1974 ”Nixonin-vastainen kampanja.”

Uuden Suomen pääsivulla oli myös ”Sanasta sanaa” -osio, jossa esitettiin muiden suomalaislehtien kirjoitelmia. Yhteislennon tapahtuma-aikana esitettiin Länsi-Suomen sekä Savon Sanomien lehdissä esiintyneet kommentit yhteislentoon liittyen. Länsi-Suomen kirjoitelmassa korostettiin yhteislennon telakoitumisen tapahtumista Saksojen yläpuolella symbolisena tapahtumana maailman politiikan vuoksi. Savon Sanomat taas luonnehtivat lentoa ”Etyk-lennoksi” ajankohtansa vuoksi ja pitävän sen esimerkkinä maailman siirtyvän uuteen poliittisen aikaan.⁴⁹ Uuden Suomen uutisissa esitettiin pääsääntöisesti positiivinen näkökulma yhteislennon rauhanpyrkimykseen ja valitsemalla muiden lehtien positiivisia kirjoituksia tämä näkökulma korostui.

2.3 Tulevaisuuden yhteistyö

Apollo–Sojuz-yhteislennon teknistä toteuttamista perusteltiin edistävän pelastussuunnitelmia mahdollisissa vaaratilanteissa, joissa yhteinen telakoitumisjärjestelmä olisi pakollinen. Yhteislennon päättymisen jälkeen suurvaltojen avaruusjärjestöjen johtajat kertoivat odottavansa uutta yhteistyötä avaruustutkimuksen alalla mutta mitään konkreettista ei sovittu.⁵⁰ Yhteislennon suunnittelun ja toteutuksen aikana kummatkin lehdet uutisoivat laajasti yhteislennon hyödyistä ja mahdollisia tulevaisuuden yhteistyöstä.

Kansan Uutisten ulkomaan uutisissa käytetyissä TASS:in artikkeleissa korostuu yhteislennon tärkeys tulevaisuutta varten. Yhteislennon inhimillisiä päämääriä varsinkin yhteisen telakoitumisjärjestelmän tärkeyttä korostetaan.⁵¹ Lento nähdään avaavan uusia ovia paitsi maiden avaruustutkimuksessa myös muillakin aloilla. Uutisoinnissa korostetaan molempien osapuolien halun avaruuden valloittamiseen rauhallisin ja yhteisin keinoin.⁵² Yhteislentoa kuvaillaan nousuna vuorenhuipulle, josta avautuvat uudet yhteistyön näköalat.⁵³ TASSin uutisoinnissa korostuu Neuvostoliiton virallisen uutistoimiston näkemykset yhteislennosta. Tieteestä kertovat TASSin uutiset olivat sisällöltään yliampuvia tai epätarkkoja ja niiden sisältöjen tekstimassa oli myös suuri, asian ydin löytyi hitaasti verrattuna länsimaisten lehtien uutisointiin.⁵⁴

---

⁴⁹ US 17.7.1975 ”Sanasta Sanaan.”

⁵⁰ Von Bencke 1997, 85.

⁵¹ KU 21.4.1974 ”Neuvostoliiton ja USA:n yhteislentoa valmistellaan.” alkuperäinen julkaisija TASS.

⁵² KU 2.3.1975 ”Yhteislennon suunnittelu etenee hyvin.” alkuperäinen julkaisija TASS.

⁵³ KU 3.7.1975 ”Kosminen kädenpuristus starttia vailla.” alkuperäinen julkaisija TASS.

⁵⁴ Ruusunen 2008, 138

Kansan Uutisten Moskova-kirjeenvaihtajan Uolevi Mattilan artikkeleissa korostuu myös yhteislennon käytännön hyödyt tulevaisuuden yhteistöitä varten. Yhteisten terminologioiden käyttö, uudistettu telakoitumisjärjestelmä sekä yhteiset harjoitukset ovat Mattilan mukaan historiallisia askeleita tulevaisuuden yhteistyötoimintoja varten. Mattilan kirjoituksista tulee esille uskomus yhteislennon jälkeiseen avaruustutkimuksen yhteistyöhön:⁵⁵

”Tämä historiallinen askel avaruusyhteistyön kehittämisessä avaa uusia näkökulmia koko maailman tulevalle avaruuden valloitukselle. Se tekee mahdolliseksi suorittaa tulevaisuudessa kansainväliseltä pohjalta laajoja ja monimutkaisia kokeita ja tutkimuksia avaruudessa ja lisää miehitettyjen lentojen turvallisuutta.”

Sitaatissa voidaan nähdä sanojen panostuksissa yhteislennon merkityksen sijaitsevan tulevaisuudessa. Mattila korostaa yhteislennon lisäävän yhteistöitä avaruuden valloituksessa tutkimusten ja kokeiden kautta sekä parannetussa turvallisessa ympäristössä. Mattilaa erityisesti käsittelevässä luvussa Turo Uskalin lisensiaatintyön haastatteluosiossa Mattila kertoi, että kirjeenvaihtajilta odotettiin tietynlaista neuvostomielestä asennetta ja kirjoituksissa on huomioitava tarkasti sanavalinnat.⁵⁶

Uudessa Suomessa ulkomaanosiossa käytetyn Observerin artikkelissa tulevaisuudessa jatkuvaa yhteistyötä myös pidetään erittäin mahdollisena tapahtumana. Neuvostoliiton avaruuspolitiikkaa luonnehditaan muuttuneen avaruuden yksin valloittamisesta parannettuun yhteistyöhön. Uuden Suomen Pertti Jotuni kuvailee Neuvostoliiton avaruusjärjestön ihailevan ja kunnioittavan NASA:n saavutuksia. Tulevaisuudessa yhteistyö on pakollista sillä avaruuden valloittaminen yksin ei olisi mahdollista jatkaa varsinkin taloudellisten syiden takia.⁵⁷

Uuden Suomen kirjoittaja Pertti Jotuni suhtautui kriittisesti yhteislennon suunnittelun aikana Yhdysvaltain avaruusohjelman lyhytjänteisyyteen. Jotunin mukaan NASA:lta on Apollo-ohjelman jälkeen haitallisesti puuttunut suunnitelmia avaruudentutkimuksessa.⁵⁸ Jotuni kuvailee yhteislennon olevan hyödyllinen siinä suhteessa, että se edistää pitkäjänteisten suunnitelmien

---

⁵⁵ KU 6.7.1975 ”Sojuzin ja Apollon yhteislento lähenee.”

⁵⁶ Uskali 2000, 246.

⁵⁷ US 8.1.1974 ”Neuvostoliitto keskittyy yhteistyöhön USA:n kanssa.” Alkuperäinen julkaisija Observer.

⁵⁸ US 26.5.1972 ”Moskovan avaruussopimus hyödyttää amerikkalaisia.”

tekemistä. Uuden Suomen Moskovan-kirjeenvaihtaja Pentti Sadeniemi käsittelee myös pelastussuunnitelman edistämisestä noustua keskustelua yhteislennon aikana:⁵⁹

”Jotkut tarkkailijat huomauttavat, että ajatus pelastustyöstä on vähän teoreettinen aikana, jolloin Apollo-ohjelma näyttää kallistuvan loppua kohti eikä uusia lentoja juuri ole Yhdysvalloissa luvassa. Toisaalta amerikkalaiset sanovat, että vaikka he uskovat kykenevänsä pelastamaan kaksi kosmonauttia suhteellisen valjaaseen Apolloon, Sojuz on liian ahdas tuomaan turvassa maahan kolmimiehistä amerikkalaista ryhmää oman miehistönsä ohessa.”

Sitaatissa korostetaan pelastussuunnitelman tarkoitusta kahdesta eri näkökulmasta. Ensimmäinen koostuu Yhdysvaltain avaruusohjelman tulevaisuudesta, jossa ei ole suunnitteilla miehitettyjä lentoja. Toinen näkökulma korostaa pelastuksen mahdollista toteuttamista. Sojuz-alus on kooltaan liian pieni, että siihen mahtuisi riittävä määrä pelastettavia henkilöitä. Uuden Suomen uutisoinnissa tehdään selväksi, että pelastussuunnitelma on jäänyt teoreettiseksi ja yhteislennon päämäärät näkyvät poliittisen yhteistyön parantumisessa enemmän kuin teknillistä parannusten toteuttamisessa.

3. Yhteislento

Tässä luvussa tarkastelen yhteislentoa *yhteislento* teemasta. Lehtien uutisoinnissa lennon tekniset ja tieteelliset aspektit olivat suuressa määrässä aineistoa. Artikkelit, jotka liittyivät tieteellisiin ja teknisiin aspekteihin olivat usein samanlaisia molemmissa lehdissä mutta erilaisuuksia esiintyi esimerkiksi siinä mitä kerrottiin ja kenestä kerrottiin. Tarkastelen *yhteislento* teemaa kolmesta alakategoriasta: *avaruusjärjestöjen uutisointi*, *astronautit ja kosmonautit* sekä *lennon toteutus*.

3.1. Avaruusjärjestöjen toiminta

Harjoittelun aikana kosmonautit ja astronautit tekivät yhteisiä harjoituksia toistensa maissa. Harjoituksiin kuuluivat aluksiin tutustuminen sekä kielitunteja.⁶⁰ Alusten laitteistoihin piti tehdä muutoksia. Aluksilla olivat eri ilmapaineet käytössä ja telakoitumismekanismi piti kokonaan uusia. Neuvostoliiton avaruusohjelma oli toipumassa Sojuz-11-lennon traagisesta kolmen kosmonautin

---

⁵⁹ US 15.7.1975 ”Tie auki taivaalle.”

⁶⁰ Ezell & Ezell 1978, 27-29.

menetyksestä. Varmistaakseen Sojuz-aluksen turvallisuudesta, Neuvostoliitto lähetti yhteensä kuusi miehitettyä Sojuz-alusta ennen yhteislennon alkua. Näistä viimeiset kaksi liittyivät suoraan yhteislennon harjoituksiin, harjoittelemalla telakoitumista ja tekemällä samoja tehtäviä. Apollo-ohjelman viimeinen kuulento oli vuonna 1972 mutta yhteislennon aikana NASA suoritti Skylab-avaruusaseman ohjelmaa.

Kansan Uutisissa painopiste avaruusohjelmien uutisoinnissa harjoittelun aikana oli onnistuneiden Sojuz-lentojen käsittelyssä. Sojuz-lennot kuvailtiin onnistuneen täydellisesti sekä kaiken olevan valmista Neuvostoliiton puolelta.⁶¹ Neuvostoliiton avaruuslennot uutisoitiin aina onnistuneen lähdön jälkeen ilman aikaisempaa tietoa lennoista. Myös lentojen lähdöt sekä laskeutumiset ei esitetty suoran televisiolähetysten kautta kuten Yhdysvalloissa esitettiin. Uutisointi lentojen ja harjoitusten kulusta saatiinkin virallisten uutistoimistojen kautta. Kansan Uutisten artikkeleista ei löydy viittauksia Sojuz-11 traagiseen menetykseen. Uutisoinnissa korostus oli uusiin tieteellisiin saavutuksiin, neuvostoliittolaiset epäonnistumiset eivät tulleet uutisoiduksi valtioiden virallisten uutistoimistojen kautta.⁶²

Yhteislennon lähtö alkoi Sojuzin lähdöllä Baikonurista Neuvosto-Kazakstanista, jota seuraisi Apollo-alus 7,5 tuntia myöhemmin Cape Canaveralista, Yhdysvalloista. Neuvostoliitto oli varautunut yhteislentoon vara-aluksella sekä kahdella varamiehistöllä. Kansan Uutiset uutisoivat kaiken olevan valmiina Neuvostoliiton puolelta ja jos myöhästymisiä tai vaikeuksia esiintyisi se tulisi amerikkalaisten osalta.⁶³ TASSin uutisoinnissa korostettiin neuvostoihmisten roolia yhteislennon toteuttamisessa:⁶⁴

”Kosmonauttien menestyksellinen koe, ”Sojuzin” valmius lähtöön – kaikki tämä on osoitusta neuvostoihmisten tuloksellisesta ja väsymättömästä työstä, ihmisten, jotka tiedostavat osallisuutensa suureen ja vastuunalaiseen tehtävään.”

Sitaatista voidaan nähdä miten TASS uutisoi Neuvostoliiton lähtövalmiutta neuvostoihmisen väsymättömän työn tuloksena. Samassa artikkelissa käsitellään kosmonauttien valmiutta tehtävään

---

⁶¹KU 3.12.1974 ”Sojuz-16 koematalla yhteislentoa varten.”

⁶² Ruusunen 2008, 136

⁶³ KU 6.7.1975 ”Sojuzin ja Apollon yhteislento lähestyy.”

⁶⁴ KU 3.7.1975 ”Kosminen kädenpuristus starttia vailla.” alkuperäinen julkaisija TASS.

mutta ei mainita astronautteja muuten kuin milloin he lähtevät. Neuvostoliiton avaruusohjelmaan annetaan esimerkissä täysi luottamus ja korostetaan Sojuz aluksen menestystä.

Uuden Suomen uutisoinnissa korostetaan harjoittelun aikana Sojuz-11-lennon epäonnistumista sekä yhdysvaltaisten tarkkailijoiden epäluottamusta Neuvostoliiton avaruusohjelmaan. Neuvostoliiton salaisuudenpitoa liittyen avaruuslentoihin nousee myös kritiikin osaksi. Uusi Suomi uutisoi yhdysvaltaisten edellytyksistä useammalle telakoitumiselle jotka Neuvostoliiton on suoritettava ennen yhteislennon toteutumista.⁶⁵ Esimerkiksi epäonnistuneen Sojuz-15-lennon seurauksena Pentti Sadeniemi uutisoi ”yleisestä uskosta vakaviin ongelmiin Sojuzin kanssa.”⁶⁶ Sadeniemi oli Uuden Suomen Moskova-kirjeenvaihtaja, joka kirjoitti avoimesti mm. toisinajattelijoista ja työskenteli läheisesti amerikkalaisten kirjeenvaihtajien kanssa.⁶⁷ Muutama kuukausi ennen yhteislentoa Neuvostoliiton epäonnistunut Sojuz-18a-lento esitetään vakavana uhkana yhteislennon tulevaisuudelle:⁶⁸

”Uutistoimisto Tass on korostanut, ettei epäonnistunut lento liittynyt millään tavoin suunniteltuun yhteislentoon. Tästä syystä lento tuli täydellisenä yllätyksenä myös Houstonin avaruuskeskukselle Yhdysvalloissa. Koska Neuvostoliitto aikoo kuitenkin käyttää yhteislennolla omaa Sojuz-alusta ja kantorakettia, yhteislennon näkymät eivät ole parhaat mahdolliset.”

Artikkelissa Sojuz-18a epäonnistuminen nähdään vaarantavan yhteislennon näkymiä. Epäonnistunut lento on myös tullut yllätykseksi yhdysvaltalaisille vain muutama kuukausi ennen yhteislentoa. Neuvostoliiton avaruusjärjestön tarkka salassapito ei ole hellittänyt, vaikka yhteistyötä maiden avaruusjärjestöjen välillä on. Esimerkistä 7. voidaan myös huomata huoli Sojuz-aluksen sekä kantoraketin kunnosta.

Uuden Suomen uutisointi Yhdysvaltain turhautumisesta Neuvostoliittolaiseen salassapitoon nähtiin myös esimerkiksi siinä, miten kosmonautit ja neuvostoliittolaiset tiedemiehet oli päästetty tutustumaan Apolloon, kun taas astronautit ja amerikkalaiset joutuivat tyytymään simulaattoreihin. Neuvostoliittolaiset viranomaiset olivat todenneet, että eivät pyytäneet tutustua Apolloon

---

⁶⁵ US 20.12.1973 ”Sojuz osa NL ja USA:n yhteislentosuunnitelmaa.”

⁶⁶ US 30.8.1974 ”Neuvostoliitto vaikei Sojuzin ongelmista.”

⁶⁷ Uskali 2000, 240-242.

⁶⁸ US 6.4.1975 ”Neuvostoliiton ja USA:n yhteistyö mutkistumassa.”

läpikohtaisesti missään vaiheessa mutta selventäen astronauteilla tulevan olemaan mahdollisuus tutustumaan Sojuziin läpikohtaisesti.⁶⁹

3.2. Astronautit ja kosmonautit

Yhteislentoon osallistuivat kolme astronauttia ja kaksi kosmonauttia. Astronautit olivat Thomas Stafford, Vance Brand ja Donald Slayton. Kosmonautteina toimivat Alexei Leonov ja Valeri Kubasov. Kolmen vuoden ajan miehet harjoittelivat yhdessä, viettivät aikaa tutustuen toistensa perheisiin sekä edistivät kielitaitojaan. Molemmissa lehdissä uutisoitiin miesten rakentaneen toimivan ystävyden mitä ilman yhteislento ei olisi voinut toteutua. Uutisoinnissa kuitenkin esiintyi eroja kuten kuinka paljon kerrottiin joko astronauteista tai kosmonauteista tai käsiteltiinkö heitä yhtenäisenä ryhmänä.

Yhteislennon harjoittelun aikana Kansan Uutisissa astronauttien ja kosmonauttien yhteisistä harjoituksista uutisoidaan lähinnä TASS:in toimituksen kautta. Uutiset kertovat astronauttien vierailuista Neuvostoliittoon ja harjoittelemista kosmonauttien kanssa.⁷⁰ Astronauttien ja kosmonauttien harjoittelun edetessä uutisoinnissa panostetaan miesten välisten suhteiden lujuuteen sekä ammattimaisella tasolla täysyhteisymmärrykseen lennon teknisistä aspekteista.⁷¹ Uutisoinnissa esiintyy harjoittelun aikana suhteellisen tasavertaisesti uutisointia astronauteista ja kosmonauteista.

Yhteislentoa edeltävinä päivinä ja yhteislennon aloituksessa kuitenkin yhteislennon miehistöä koskevissa uutisissa kosmonautit saavat enemmän huomiota kuin astronautit. Kosmonauttien päivärytmit ja majoitukset selostetaan, Leonovia ja Kubasovin kommentit yhteislennosta saavat isomman osan artikkeleita.⁷² Myös kosmonauttien luonteenpiirteitä uutisoidaan, kun taas astronauteista ei sanota mitään.⁷³ Uutisoinnit, jotka on tehty Moskovan-kirjeenvaihtajan kautta

---

⁶⁹ US 13.12.1974 "Yhteislennon harjoitukset ovat nyt ohi."

⁷⁰ KU 30.11.1973 "Yhdysvaltain avaruusmiehiä Neuvostoliitossa." alkuperäinen toimitus TASS

⁷¹ KU 2.3.1975 "Yhteistyön suunnittelu sujuu hyvin." alkuperäinen toimitus TASS

⁷² KU 15.7.1975 "Historiallinen yhteislento alkaa tänään."

⁷³ KU 14.7.1975 "Historiallinen yhteislento alkaa huomenna." alkuperäinen toimitus TASS

keskittyvät kosmonautteihin, mutta on mielenkiintoista, että astronauttien valmisteluista ei kerrota tarkemmin kuin esitetään heidän olevan vain valmiina: ⁷⁴

”Leonov ja Kubasov hyvästelivät lämpimästi työtovereitaan ja lehdistöä ennen alukseen nousemistaan. Heidän päättäväisistä ilmeistään ja varmoista askeleistaan kuvastui tietoisuus tämän avaruuslennon historiallisesta merkityksestä ihmiskunnan tulevalle avaruuden valloitukselle. USA:n Apollo-alus lähti 7,5 tuntia myöhemmin avaruuteen kolme avaruuslentäjää hytissään.”

Artikkelissa kuvaillaan tarkasti kosmonauttien ymmärrystä yhteislennon tärkeydestä. Päättäväiset ilmeet ja varmat askeleet kertovat kosmonauttien olevan valmiita haasteeseen sekä kirjoittajan mukaan kuvastat tietoa yhteislennon historiallisesta merkityksestä tulevaisuuden avaruuden valloitukselle. Kosmonautit kuvaillaan inhimillisesti, he hyvästelevät työtoverit ja myös lehdistönkin lämpimästi. Heti kosmonauttien tietoisuuden esittämisen jälkeen amerikkalaisista kerrotaan vain lyhyesti lähteneen 7,5 myöhemmin. Amerikkalaisten astronauttien tekoja ei kuvailla eikä heidän nimiänsä esitetä. Tähän liittyy myös se, että kirjeenvaihtajat saivat enemmän tietoa kosmonauteista kuin astronauteista.

Loput yhteislennon ajasta astronautit ja kosmonautit saivat tasavertaisen kohtelun uutisoinnissa. Miesten yhteistyötä keuhuttiin ja sitä pidettiin symbolisoivana esimerkkinä valtioiden välisestä yhteistyöstä. Avaruudessa suoritettu lehdistötilaisuus oli tilaisuus lentäjille esitellä kielitaitojaan, amerikkalaisten vastatessa venäjänkielellä kysymyksiin ja neuvostoliittolaiset englanninkielellä. ⁷⁵ Molemmat osapuolet korostivat lehdistötilaisuudessa lieventyneiden jännitteiden mahdollistaneen yhteislennon sekä toivovan tulevaisuudessa avaruusyhteistyön lisääntyvän.

Uuden Suomen uutisoinnissa esiintyy myös informaatiota koko lentoryhmästä harjoitteluosiossa. Harjoittelun aikana korostetaan yhteistyö sujuvuutta, kielentaito on näyttäytynyt olevan lentäjille, varamiehistöille sekä maassa olevan henkilöstön vaikeimpana opittavana asiana. ⁷⁶ Sojuz-18a epäonnistuminen ei aiheuttanut astronauteille huolia, mutta astronautti Deke Slayton muistutti lehdistöä lehdistötapaamisessa Neuvostoliitolla olevan vara-alus käytössä mahdollisten vikojen

---

⁷⁴ KU. 16.7.1975 ”Historiallinen kädenpuristus huomenna Saksojen yläpuolella: Sojuz ja Apollo kohosivat yhteislennon kiertoradalle.”

⁷⁵ KU 19.7.1975 ”Lehdistötilaisuus kiertoradalla: yhteisten tapaamisten päivä.”

⁷⁶ US 13.12.1974 ”Yhteislennon harjoitukset ovat nyt ohi.”

esiintyessä.⁷⁷ Lentäjien välisiä suhteita kuvaillaan veljellisinä ja luonnehtivat toisiaan mainioina kavereina.⁷⁸

Yhteislennon lähtöpäivänä esiintyvässä Pertti Jotunin artikkelissa ”Yhteislennon pääkohdat.” lentoryhmän taustatiedot kerrotaan. Huomioitavaa tässä on se, että kosmonautit saavat keskenänsä yhden kappaleen, joka sisältää lyhyesti heidän nimensä ja saavutukset. Astronautit saavat taas viisi kappaletta.⁷⁹ Nämä kappaleet eivät ole kuitenkaan tasaisesti jaettuina. Kolme kappaletta kuuluu ”legendaarisen maineen” saaneen Deke Slaytonin taustan selostukseen.

On kaksi mielenkiintoista huomiota lentäjiin liittyvässä etusivujen uutisoinnissa yhteislennon ensimmäisten kahden päivän aikana. 16.7.1975 esiintyvässä etusivun uutisessa todetaan kolmen amerikkalaisen astronautin ampaisseensa avaruuteen ja kosmonauttien aikaisempi lähtö esiintyy vasta myöhemmässä osiossa.⁸⁰ Seuraavan päivän etusivussa on yhteislentoon liittyen neljä kuvaa. Näistä kolme ovat amerikkalaisista astronauteista ja neljäs on piirros telakoitumisvaiheesta.⁸¹ Yhteislennon alkupäivien uutisoinnissa esiintyy siis Uuden Suomen artikkeleissa enemmän tietoa astronauteista.

Uuden Suomen artikkeleissa korostetaan myös Neuvostoliiton ja Yhdysvaltain johtajien terveisiä astronauteille. Neuvostojohdolta annetussa viestissä kosmonauteille heitä kiitetään ”isänmaan antaman tehtävän moitteettomasta täyttämisestä.” sekä sama viesti tuo julki arvonantoa amerikkalaisten astronauttien korkeaa ammattitaitoa kohti.⁸² Myös presidentti Gerald Fordin terveiset yhteislennon miehistölle ”teidän ponnistuksenne johtavat enenevään yhteistyöhön maittemme välillä.” selviää Uuden Suomen uutisoinnissa.⁸³

3.3. Yhteislennon toteutuksen uutisointi

Lennon toteutuksen aikana uutisointi oli molemmissa lehdissä hyvin samankaltaista. Lentojen tapahtumat kuvailtiin lähdöstä, telakoitumisesta ja paluusta molemmissa lehdissä hyvin tarkasti.

---

⁷⁷ US 28.5.1975 ”Yhteislento selvä Neuvostoliitossa.”

⁷⁸ US 30.5.1975 ”USA uskoo Sojuziin varauksetta.”

⁷⁹ US 15.7.1975 ”Yhteislennon pääkohdat.”

⁸⁰ US 16.7.1975 ”Avaruuslennolle onnistunut alku.”

⁸¹ US 17.7.1975 ”Viat korjattu – Sojuz valmis avaruusateriaan.” alkuperäinen toimitus Reuter.

⁸² US 22.7.1975 ”Kosmonautit keltaisen aron syliin.”

⁸³ US 24.7.1975 ”Apollo laskeutui.” alkuperäinen toimitus Reuter.

Eroavaisuuksia kuitenkin esiintyy ja tarkastelen seuraavaksi lehdistöjen uutisointia toteutuksen aikana ja mihin eri seikkoihin kiinnitettiin huomiota.

Lähtöpäivän lähestyessä Kansan Uutisten uutisoinnissa näkyy panostus yhteislennon harjoittelun historiaan. Yhteislennon toteuttaminen on vaatinut useiden ongelmien ratkaisun yhdessä. Ongelmat kuten yhteisen terminologian kehittäminen, viestintäjärjestelmien yhtenäistäminen, kieliharjoitukset, sopimukset informaatiovaihtoista sekä avaruuslentäjien ja maassa olevan henkilöstön kouluttaminen.⁸⁴ Nämä ongelmat on ratkaistu uutisoinnin mukaan täydessä yhteisymmärryksessä amerikkalaisten kollegoiden kanssa. Telakoituminen nähdään tärkeimpänä tapahtumana mutta yhteislentoa luonnehditaan myös tärkeäksi tekniseksi kokeeksi ja sen aikana tehtävät tieteelliset kokeet selostetaan myös tarkasti.⁸⁵ Vierailevalle lehdistölle painotetaan, että yhteislento ”ei ole show vaan tärkeä tieteellinen koe.”⁸⁶ Yhteislennon aikana suoritettiin viisi tieteellistä koetta: keinotekoinen auringonpimennys, ultraviolettisäteilyn ilmentymiskoe, ”yleisuuni” metallien sulattamiseen, biologinen koe koskien sienten kasvuvauhtia ja mikrobikoe.⁸⁷

Yhteislennon vastustajia kuitenkin ilmenee ja päätoimittaja Erkki Kauppilan pääkirjoituksessa ottaa jyrkän asenteen yhteislennon vastustajia kohtaan. Kauppilalla oli kokemusta Neuvostoliitosta saaneesta kritiikistä hänen kyseenalaistettuaan Nikita Hruštševin erottamisen. NKP:n johto teki selväksi Kauppilalle, että porvarilehdet saavat kirjoittaa Neuvostoliitosta ”luonnollisesti” mutta kommunistilehtien olisi pysyttävä tarkasti ruodussa.⁸⁸ Kauppilan pääkirjoitus tuo esille, kuinka Kansan Uutisten toimituksessa pysyttiin samalla kannalla Neuvostoliiton kanssa:⁸⁹

”On kuitenkin myös niitä jotka kyselevät, mikä merkitys tuollaisella avaruuskohtaamisella on, mitä sillä saavutetaan? Kysellään miten kalliiksi sellainen tulee ja ihmetellään eikö näille varoille olisi muka hyödyllisempää käyttöä. Jotkut ihmettelijät saattavat olla vilpittömän yksinkertaisia ja tietämättömiä mutta tuskin heitä on kovin paljon....kohtaaminen avaruudessa, sijoitettuna juuri nykyiseen aikaan, Etykin päätösvaiheen läheisyyteen ja lisääntyviin sekä enemmän tuloksia tuottaviin ponnistuksiin rauhan puolesta, on asia, jota ei voida mitata yksinomaan rahassa.”

---

⁸⁴ KU 2.7.1975 ”Yhteislentoon kaksi viikkoa.” alkuperäinen toimitus TASS.

⁸⁵ KU 16.7.1975 ””Auringonpimennys” ja muita kokeita.”

⁸⁶ KU 12.7.1975 ””Ei show vaan koe: 700 lehtimiestä kertoo Sojuz-Apollo-lennosta.”

⁸⁷ Ezell & Ezell 1978, 340.

⁸⁸ Ruusunen 2008, 187.

⁸⁹ KU 19.7.1975 ”Kädenpuristus avaruudessa.”

Kauppila oikeuttaa yhteislennon kustannuksen väittämällä sen edistävän rauhaa maailmassa. Etykin päätösvaiheen läheisyys nousee myös Kauppilan mukaan tärkeäksi tekijäksi rauhan taistelun puolesta. Kauppila kutsuu yhteislennon kriittisesti suhtautuvia vilpittömän yksinkertaiseksi ja tietämättömäksi, he eivät pysty yhdistämään yhteislennosta saatavan hyödyn rauhan edistämisen puolesta. Pääkirjoituksessa Kauppila suhtautuu yhteislennon kritiikkeihin negatiivisesti ja pysyi ruodussa kirjoituksensa kanssa.

Uuden Suomen uutisoinnissa yhteislennon aikana pääpainopiste on teknisessä selostuksessa sekä tieteellisten kokeiden toteutuksessa. Uutisoinnissa myös korostuu suurvaltojen avaruusyhteistyön historia. Tärkeänä halutaan esittää yhteistyön olevan lähtöisin jo 1960-luvusta lähtien ja yhteislento on usean vuoden työskentelyn lopputulos.⁹⁰ Avaruuskilpajuoksu esitetään loppuneen eikä sillä ole enää paikkaa maailmassa.⁹¹ Avaruustutkimuksen historiaa selostetaan useissa artikkeleissa, esittäen tärkeät saavutukset ja tragediat molempien maiden osilta. Yhteislentoa luonnehditaan paitsi monen vuoden avaruusalan tiedemiesten yhteistyöksi myös tärkeäksi lieventymisen symboliksi.

Huomioitavana Uuden Suomen artikkeleissa pidetään myös Neuvostoliiton avoimuutta tiedonvälityksessä yhteislennon tapahtuma-aikana. Ensimmäistä kertaa Neuvostoliitossa julkaistaan avaruuslennon vaiheet, lähtö ja laskeutuminen esitetään televisiolähetysten kautta, sekä amerikkalaisia lehtimiehiä ja tiedemiehiä on paikalla Moskovan lennonjohdon tiloissa (tosin heille on oma erillinen tila.)⁹²Neuvostoliiton avaruustoimintaan liittyvät uutisoinnit ovat tähän asti pysyneet suhteellisen salaisena, joten Uuden Suomen uutisoinnissa yhteislentoa pidetään kiinnostavana muutoksena Neuvostoliiton tiedonvälityksessä, tosin muutosta ei pidetä pysyvänä vaan erikoistapauksena.

Päätoimituksessa yhteislennon tärkeintä merkitystä pidetään sen poliittisessa aspektissa. Pekka Poukka korostaa yhteislennon olevan tärkeämpi lieventymisen symbolina kuin tieteellisenä

---

⁹⁰ US 8.6.1975 "Sputnik alkoi avaruusajan."

⁹¹ US 8.6.1975 "Apollo ja Sojuz kohtaavat."

⁹² US 16.7.1975 "Myös amerikkalaisia seurantamiehiä Neuvostoliitossa."

kokeena. Koe on ennen muuta ilmentyminen suhteiden paranemisesta Neuvostoliiton ja Yhdysvaltain välillä: ⁹³

”Totta on myös, etteivät Apollon ja Sojuzin yhteislennon aikana tehtävät tieteelliset kokeet ratkaisevasti lisää tietoja avaruustekniikasta tai maapallostamme. Lento symbolisoikin lähinnä jännityksen lientymistä maailmassa. Avaruuskoe ei tietysti lisää rauhan mahdollisuuksia maapallon kriisipisteissä, mutta osoittaa miten ratkaisevia muutoksia on tapahtunut 1960-luvun jälkeen.”

Yhteislentoon suhtaudutaan tärkeänä symbolisena tapahtumana ja esityksenä liennytyksen aiheuttamasta poliittisesta muutoksesta. Yhteislennon aikana toteutettavat kokeet eivät Poukan mukaan ole tärkeitä ja niiden avulla ei saada merkittäviä uusia tieteellistä tietoa. Lento ei myöskään itsestään edistä maailmassa tapahtuvien kriisien helpottamista. Panostus kommentissa on lennon symbolisella arvolla ja maailmanpolitiikan muutoksesta 1960-luvusta 1970-lukuun.

4.Päätelmät

Tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia kuinka Neuvostoliiton ja Yhdysvaltain järjestämää Apollo-Sojuz-yhteislentoa uutisoitiin kahden puoluesidonnaisten lehtien, Kansan Uutisten ja Uuden Suomen uutisoinnin kautta. Yhteislento oli osa kylmän sodan aikana esiintynyttä liennytyksen aikaa, jolloin Yhdysvaltain ja Neuvostoliiton keskinäiset suhteet paranivat. Lento oli myös ensimmäinen yhteistyö maiden välillä avaruudentutkimuksessa. Kansan Uutiset olivat SKDL:n ja SKP:n pää-äänenkannattaja ja sen uutisoinnissa oli huomioitavaa vasemmistolaisten aatteiden kannatus ja Neuvostoliiton positiivinen uutisointi. Uusi Suomi taas oli Kokoomuksen pää-äänenkannattaja ja lehti kannatti oikeistolaisten aatteiden ääntämistä. Kansan Uutiset ja Uusi Suomi uutisoivat laajasti yhteislentoa sen suunnittelun, harjoituksen ja toteutuksen aikana. Tutkimuksessa tutkin artikkeleiden avulla, kuinka lehdistöjen uutisointi samasta tapahtumasta erosivat ja näkyikö lehtien uutisoinnissa niiden linjojen esiintymistä.

Tutkimuskysymykseen kuinka yhteislentoa uutisoitiin, voidaan vastata niin että Kansan Utisissa korostettiin Neuvostoliiton ja neuvostoihmisen roolia, tieteen merkitystä sekä mahdollisuudet tulevaisuuden yhteistyölle. Uutisointi käsittely lentoa positiivisena tapahtumana ja painotus oli Neuvostoliiton uutistoimistojen kautta ja Moskovan-kirjeenvaihtajien saaduissa artikkeleissa.

---

⁹³ US 18.7.1975 ”Kädenlyönti avaruudessa.”

Uutisoineissa esiintyi positiivinen asenne Neuvostoliittoa kohtaan. Uuden Suomen puolelta taas korostettiin Nixonin roolia, yhdysvaltalaisen turhautumiset harjoittelun aikana sekä yleinen epäluulo Neuvostoliiton avaruusohjelmaa kohtaan. Neuvostoliittoon kohdistuvaa kritiikkiä ei suoranaisesti esiintynyt aineistossa mutta epäluuloa sen avaruusjärjestöä kohtaan esiintyi. Uutisoinnissa yhteislento nähtiin myös positiivisena tapahtuma mutta korostettiin lennon merkityksen olevan enemmän symbolinen kuin käytännöllinen.

Lähteet ja tutkimuskirjallisuus

Alkuperäiset lähteet:

Kansan Uutiset

1972-1975

Uusi Suomi

1972-1975

Tutkimuskirjallisuus:

Ellis, Thomas. "Reds in Space : American Perceptions of the Soviet Space Programme from Apollo to Mir, 1967-1991." University of Southampton, 2018.

Ezell, Edward Clinton. The Partnership: A History of the Apollo-Soyuz Test Project. Washington: National Aeronautics and Space Administration, 1978.

Hanhimäki, Jussi M. Rise and Fall of Détente : American Foreign Policy and the Transformation of the Cold War, edited by Robert J. McMahon, Potomac Books Inc., 2012.

Koivisto, Pentti. "Kylmää sotaa avaruudessa : Uuden Suomen ja Kansan Uutisten reagointi avaruuskilpajuoksuun 1957-1961 " 2000.

Korhonen, Anne-Irmeli. Salt-neuvottelut Helsingissä V. 1969 Suomen johtavan lehdistön kuvaamana. Tampere, 2000.

Lehto, Keijo. Aatteista arkeen : suomalaisten seitsenpäiväisten sanomalehtien linjapapereiden synty ja muutos 1971-2005 Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 2006.

Lounasmeri, Lotta. Näin naapurista : median ja kansalaisten Venäjä-kuvat Tampere: Vastapaino, 2011.

Perko, Touko., and Päiviö. Tommila. Suomen lehdistön historia. 3, Sanomalehdistö sodan murroksesta 1980-luvulle Kuopio: Kustannuskiila, 1988.

Ruusunen, Aimo. Todeksi uskottua : kansandemokraattinen Neuvostoliitto-journalismi rajapinnan tulkkina vuosina 1964-1973 Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 2008.

Salminen, Esko. Sanomalehdistö Suomessa Espoo: Weilin+Göös, 1981.

Tuomi, Jouni, and Anneli Sarajärvi. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi, 2018.

Uskali, Turo. Moskovan Tarkkailijat: Kansan Uutisten Ja Uuden Suomen Moskovan-kirjeenvaihtajuudet 1957-1975. 2001.

Von Bencke, Matthew J. The Politics of Space : a History of U.S.-Soviet/Russian Competition and Cooperation in Space Boulder, CO: Westview Press, 1997.